

УДК 94 (438) “1918–1939”
ББК 63.3 (4 Пол.)

Володимир Комар

ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНА СПІВПРАЦЯ ПОЛЬЩІ І УНР У 1919–1920 РОКАХ

У статті проаналізовано передумови, процес і результати Варшавської угоди між Польщею і УНР, яка було згодом названа “Союзом Пілсудський–Петлюра”. Головним підсумком цього періоду було закладення традицій польсько-української співпраці, що мали продовження у майбутньому.

Ключові слова: “Варшавська угода”, УНР, Симон Петлюра, Юзеф Пілсудський, “Київський похід”.

Досліджуваний період – 1919–1920 роки – час героїчної боротьби українського народу за створення незалежної держави. Головним підсумком цього періоду був стратегічний вибір союзника – Польщі, яка уособлювала орієнтацію на Європу. Саме тоді формувалися традиції польсько-українського порозуміння як альтернативи всьому попередньому розвитку двосторонніх відносин.

Формування традицій польсько-української військової і політичної співпраці традиційно привертає увагу істориків Республіки Польща. Так, у монографії Роберта Потоцького йдеться про відновлення традицій польсько-української співпраці, закладених в угоді Пілсудський–Петлюра [25]. Монографія Яна Пісулінського присвячена ролі та місцю українського питання в зовнішній політиці Польщі (1918–1923 років) [24]. Ян Бруський аналізує діяльність ДЦ УНР в еміграції [18]. Омелян Вішка проаналізував становище української еміграції в Польщі в міжвоєнний період [28]. Дослідженню “емігрантської долі” українських генералів, що були інтерновані в польські табори для військовополонених, присвятив свою працю Олександр Колянчук [6].

Основна ж увага українських істориків традиційно зосереджена на вузлових проблемах польсько-українських відносин 20-х років ХХ століття. Об’єктивна картина перебігу польсько-радянської війни 1920 року уперше в сучасній українській історіографії подана в книзі Богдана Гудя й Віктора Голубка [3]. У працях Ореста Красівського проаналізовано українську складову східної політики Польщі в 20-х роках ХХ століття [7; 8]. Сергій Литвин написав політичну біографію Голови Директорії й Головного отамана війська УНР Симона Петлюри [10].

Отже згадана тема вже привертала увагу дослідників. Та мета дослідження полягає у висвітленні характерних аспектів відносин між Польщею і УНР. Завданням даного дослідження є з’ясування політичної, військової, дипломатичної, юридичної та економічної складових у налагодженні польсько-українських відносин у 1919–1920 роках.

Політичні відносини між Польською республікою та УНР від часу їх утворення еволюціонували від взаємного військового протистояння до укладання союзницьких договорів. Значний вплив на ці взаємини мали події польсько-української війни в Галичині (листопад 1918 року – липень 1919 року) та процеси соборності українських земель. 1 грудня 1918 року делегати ЗУНР – Дмитро Левицький і Лонгин Цегельський – підписали з представниками Директорії у Фастові “Передвступну умову” про з’єднання двох українських держав. Згідно з нею ЗУНР ставала “Областю” УНР (ЗО УНР) зі збереженням автономії та членством свого президента в Директорії. 3 січня 1919 року Українська Національна Рада в Станиславові під головуванням президента Євгена Петрушевича одноголосно ратифікувала цю умову. А 22 січня 1919 року після тріумфального входження військ Директорії до Києва на Софійському майдані відбулося урочисте проголошення “Акту злуки” між УНР і ЗУНР [5, 45]. Після цього збройний конфлікт з Польською республікою набрав загальноукраїнського характеру. Це означало не що інше, як початок воєнного протистояння УНР і Польщі.

На той час стратегічне становище УНР було дуже важким. Їй загрожувала Радянська Росія, керівництво якої не бажало визнавати незалежної України. На заході УНР відкрився польський фронт. Непевною була ситуація на румунському кордоні. У цих складних умовах Генштаб Армії УНР, розробляючи стратегічні плани, порушив перед Директорією питання про необхідність вирішення проблеми, який з фронтів є важливішим: більшовицький чи польський. Військові наполягали на необхідності зосередити увагу на одному з них, а з іншою стороною укласти перемир’я [3, 11].

На жаль, на той час у керівництві УНР не було єдності в питанні зовнішньополітичної орієнтації. Директорія від часу створення була, за словами Ісака Мазепи, як “лебідь, рак і щука” [12, 11]. Тогочасний Голова Директорії Володимир Винниченко був готовий шукати порозуміння з більшовиками й разом із ними вести боротьбу проти Антанти, яка підтримувала Польщу [1, 390]. Головний Отаман Армії УНР Симон Петлюра за посередництва Польщі намагався порозумітися з Антантою й таким чином забезпечити підтримку західних держав у боротьбі УНР з більшовицькою загрозою. У зв’язку з цим 31 грудня 1918 року до Варшави була направлена дипломатична місія на чолі з професором В’ячеславом Прокоповичем, яка мала прозондувати ґрунт для порозуміння з поляками. Представник УНР зустрічався з Юзефом Пілсудським, а також керівництвом МЗС Польщі. Під час зустрічей обговорювалися питання щодо перемир’я на Волинському фронті. Проте реальних домовленостей не було досягнуто, хоча обидві сторони виявили готовність до порозуміння [8, 211].

Чергова закордонна місія УНР була відряджена до Варшави 18 січня 1919 року. Її очолив колишній заступник Генерального секретаря внутрішніх справ УНР Олександр Карпінський, який належав до партії соціалістів-федералістів. У цій українській місії був поляк з Київщини Йоахім Волошиновський [4, 151]. Місію було вислано до Варшави без порозуміння з Державним секретаріатом ЗО УНР. На той час Польща вже захопила територію Холмщини, частину Полісся і все Підляшшя. Більшовики розпочали черговий наступ на позиції військ УНР й 6-го

лютого 1919 року захопили Київ. Армія УНР була ослаблена масовим дезертирством й відступала на всіх стратегічних напрямках. Уряд був змушений евакуюватися до Вінниці. У цих умовах Володимир Винниченко пішов у відставку, а місце Голови Директорії посів Симон Петлюра, який до того ж вийшов із рядів Української соціал-демократичної робітничої партії (УСДРП) й мав “розв’язані руки” для реалізації своїх планів щодо встановлення тісних зв’язків з Антантою. Так він намагався отримати від неї допомогу в боротьбі з більшовицькою Росією [18, 13]. Для УНР порозуміння з Польщею ставало реальним шансом врятувати ситуацію.

Серед багатьох зустрічей польських і українських урядовців, що відбулися в 1919 році, привертає увагу роль дипломатичної місії УНР, яку за розпорядженням прем’єра українського уряду Сергія Остапенка, очолив Борис Курдиновський. Останній, перевищивши свої повноваження, 24 травня 1919 року підписав від імені Директорії УНР так звану “Угоду” з головою Ради міністрів Польської республіки Ігнаци Падеревським у справі надання допомоги Україні з боку Польщі в боротьбі проти “червоної” Росії. У цій угоді, не маючи відповідних повноважень, Борис Курдиновський від імені керівництва Наддніпрянської України зрікся від усіх прав вирішувати подальшу долю Східної Галичини та погодився на включення західної частини Волині до складу Польщі [14, 39]. Так авантюрна поведінка Бориса Курдиновського послабила українські позиції на майбутніх переговорах з поляками: створено прецедент, унаслідок якого згодом в міждержавному польсько-українському договорі 1920 року було зафіксовано факт передачі Галичини Польщі.

Українсько-польський мирний діалог навесні–влітку 1919 року допровадив до припинення збройного конфлікту між УНР і Польщею, а також сприяв зближенню їхніх позицій у визначенні перспектив боротьби з експансією російського більшовизму на Захід, що однаковою мірою загрожувало існуванню обох новостворених держав. Починаючи від демаршу Бориса Курдиновського, представники Симона Петлюри на переговорах 23 серпня 1919 року й 1 вересня 1919 року в односторонньому порядку підтвердили відсутність в УНР претензій щодо Східної Галичини й Західної Волині [3, 11–20].

Скориставшись тимчасовим перемир’ям на західному фронті, Армія УНР 29 серпня 1919 року звільнила від більшовиків Київ. Однак в Україну вторглася армія генерала Антона Денікіна. 30 серпня 1919 року денікінці зі сходу ввійшли до Києва. Щоб уберегти місто від вуличних боїв, українські війська відійшли на декілька кілометрів на захід від столиці, очікуючи на остаточне рішення уряду УНР [20, 17]. До генерала Антона Денікіна було направлено “надзвичайну місію” для узгодження позицій обох сторін щодо більшовиків. Єдиною принциповою умовою порозуміння було визнання Антоном Денікіним незалежної УНР. Однак російський генерал, засліплений попередніми успіхами на антибільшовицькому фронті, вже мав про реставрацію Російської імперії й відкинув цю умову. В українському питанні проявилася одноставність позицій “білої” і “червоної” Росії. За аналогією з відомим “Валуєвським циркуляром” вони солідарно вважали, що не було, немає й не може бути незалежної України.

Війна УНР з Добровольчою армією генерала Антона Денікіна розпочалася 24 вересня 1919 року. Генерал-губернатором Правобережної України призначено відомого україножера генерала Миколу Шилінга. 13 жовтня було завдано важкого удару правому крилу денікінської армії. Захоплено тисячі полонених і велику військову здобич, особливо так потрібну амуніцію й обмундирування [20, 18].

Ситуаційна перемога загалом не вплинула на важке становище української армії. Вона була відрізана від усього світу. Внаслідок економічної розрухи, викликані світовою війною й революцією, армія УНР не мала відповідної кількості зброї й амуніції, а також боєприпасів, поповнюючи свої матеріальні запаси лише за рахунок неприятеля. З настанням осені українська армія несла великі втрати. Люди гинули від заразних хвороб. Лише десята частина армії була здатна продовжувати марш. Армія УНР “[...] знесилена, здесяткована тифом, гола і боса, відходила на захід” [4, 9]. Наступала технічно оснащена армія генерала Миколи Шилінга, і одночасно з північного сходу більшовики. Як згадував український генерал Павло Шандрук, армія УНР відступала не перед озброєним до зубів ворогом, а перед тифом, для боротьби з яким бракувало лікарського персоналу та засобів [16, 77–81].

Від 6 грудня 1919 року до 6 травня 1920 року армія УНР здійснила героїчний Зимовий похід. Залишивши хворих на Поділлі, вона вирушила на південний схід України в рейд по тилах денікінської армії, щоби ослабити переважаючі денікінські й більшовицькі війська. Окремі українські загони, переважно небоєздатні, перейшли польський кордон й були інтерновані [20, 19–20].

У цих важких умовах Українська дипломатична місія на чолі з Андрієм Лівницьким прибула до Варшави 8 жовтня 1919 року для продовження переговорів з поляками. 30 жовтня 1919 року Юзеф Пілсудський признався Андрієві Лівницькому, що довго очікував цієї зустрічі. Він висловився за визнання незалежної України, але зауважив, що мусить зважати на думку впливових польських політиків, серед яких українська справа є непопулярною. Іншою перешкодою, на його переконання, була позиція Антанти, яка продовжувала підтримувати реставрацію монархічної Росії. У зарубіжній пресі того часу зазначалося, що армії отамана Симона Петлюри вже не існує, що вона розбита й ліквідована. Виходячи з цих відомостей, Антанта по-своєму оцінювала події в Україні, вважаючи, що там відбувається збройне протистояння лише між двома ворожими силами: денікінцями й більшовиками [4, 15].

Головною перешкодою для вироблення спільної польсько-української позиції на переговорах була доля Східної Галичини і Західної Волині. Польська делегація наполягала на приналежності цих земель до Польщі. Андрій Лівницький, отримавши від отамана Симона Петлюри широкі повноваження у прийнятті рішень, спочатку не наважився на поступки польській стороні. Але, повернувшись в Україну, сам переконався в катастрофічній ситуації, що склалася: рештки Дієвої армії УНР відступали на північ, а місцезнаходження уряду було невідомим. Для прийняття узгодженого, виваженого рішення Андрій Лівницький провів консультації за участю членів Директорії УНР Федора Швеця та Андрія Макаренка, а також керівника МЗС ЗО УНР Володимира Старосольського. Всі присутні на нараді погодилися на

підписання угоди з Польщею, навіть шляхом значних територіальних поступок [3, 23].

Українська дипломатична місія подала декларацію до уряду Польської республіки, в якій погоджувалася на розмежування кордонів УНР з Польщею: вздовж лінії від Чорного моря до Дністра й Збруча, далі через північно-західну Волинь. Остаточне закріплення кордонів було вирішено покласти на ухвалу конференції великих держав у Парижі. На півночі, сході й півдні кордони мали визначатися після відповідних переговорів із зацікавленими сторонами. Політичний статус Східної Галичини мав залежати від рішень польського уряду в порозумінні з представниками українського народу [26, 54]. При цьому від польського уряду вимагалось визнання незалежності УНР й сприяння в підтримці іншими державами, а також надання військової допомоги у вигляді зброї, амуніції, припасів тощо. Тоді ж відбувся перший парад польських військ, який приймали спільно Юзеф Пілсудський і Симон Петлюра. Так будувалися підвалини польсько-українського військово-політичного союзу, за що пізніше було критиковано Симона Петлюру.

21 квітня 1920 року була офіційно укладена Варшавська угода, в якій відбулося визнання УНР Польщею й надавалася допомога в боротьбі за визволення українських земель від більшовиків. Верховною владою УНР визнано Директорію на чолі з Головним отаманом Симоном Петлюрою. Угоду підписали Андрій Лівіцький та Ян Домбський [13, 13–15]. Польща зобов'язувалася не підписувати антиукраїнських угод й гарантувала українцям мінімум культурних прав. У тексті договору взагалі не згадувалося про Галичину, але зазначалося, що кордони між УНР і Польщею мають проходити на Волині. Для поляків було зрозуміло, що Східна Галичина приєднувалася до Польщі, а галицькі представники на переговорах все ще сподівалися на справедливе вирішення цього питання у Лізі Націй. Однак 15 березня 1923 року Рада послів великих держав остаточно визнала приналежність Галичини до Польщі.

Поступки Польщі в питанні Східної Галичини Симон Петлюра вважав вимушеним тактичним кроком для встановлення зв'язку з Європою й для подальшого продовження боротьби. Погоджуємося з Сергієм Литвином в тому, що Симон Петлюра підписав цей нерівноправний договір з надією нормалізувати ситуацію, а з встановленням миру повернути всі українські землі, зокрема і Східну Галичину, Україні. Але Варшавський договір розколов і без того слабкий соборницький український фронт. Напругу посилював галицький еміграційний уряд, який заявив, що Симон Петлюра “продав” Галичину полякам [9, 362–364].

Польсько-українська військова конвенція була підписана 24 квітня 1920 року і стала інтегрованою частиною угоди [11, 546]. Вона була додатком до самого договору і являла собою таємну угоду про надання військової та економічної допомоги УНР у спільній війні з Радянською Росією. Підписали конвенцію з польського боку майор Валери Славек і капітан Вацлав Єнджеєвич, а з українського генерал-хорунжий Володимир Сінклер і підполковник Максим Дідковський [23, 29]. У конвенції мова йшла лише про Правобережну Україну, а Лівобережна замовчувалася так, ніби її й не існувало. Замість озброєння й

матеріального забезпечення військових підрозділів армії УНР українці мусили погодитися на такі важкі умови. З приводу цього акту Сергій Шелухін зазначав: “Характер військового договору той самий, що й політичного: все для поляків і нічого для українців. [...] Цим договором над Українською Армією устанавлено польську команду, якій віддано українські перемоги, життя і смерть” [17, 28–31].

Продовженням згаданих угод став фінансовий польсько-український договір від 9 серпня 1920 року. Згідно з ним уряд Польщі виділяв щомісячно позику в розмірі 25 млн. польських марок на видатки цивільної адміністрації УНР [27, 55]. Решту 50 млн. треба було покривати із власних джерел фінансування.

Влада Польської республіки виконувала союзницькі обов’язки перед Україною й на міжнародній арені. За допомогою дипломатичних заходів було проведено низку акцій, які передбачали визнання УНР іншими державами. Відбулося юридичне визнання незалежності України Аргентиною. Налагодження українсько-румунських відносин відбувалося на підставі міждержавної угоди від серпня 1919 року, в якій була виражена воля УНР в досягненні порозуміння з Польщею. Польське посольство у Вашингтоні рапортувало у департамент США про угоду, підписану у Варшаві з Симоном Петлюрою, і визнання незалежності України Польщею, сподіваючись на відповідну підтримку з боку уряду США [27, 59]. Після підписання Варшавської угоди в усіх важливих європейських державах були створені посольства або місії України (всього – 13).

Правове, політичне, фінансове і дипломатичне забезпечення польсько-українського договору, названого пізніше “Союзом Пилсудський–Петлюра”, відбувалося майже одночасно зі спільним антибільшовицьким походом на Київ, який розпочався 25 квітня 1920 року під гаслом польських повстанців XIX століття – “За вашу і нашу свободу!” [28, 23].

У боротьбі проти більшовицької Росії українці опиралися на польську військову допомогу й були переконані, що союзне польське військо після здобуття перемоги повернеться додому. В усіх державних актах Польщі, що стосувалися українського питання, звучала риторика, як у відносинах з суверенною державою. У відозві Юзефа Пилсудського “До всіх мешканців України”, зокрема, говорилося: “Польські війська залишаться в Україні до тих пір, доки владу на цих землях зможе обійняти український уряд. З моменту, коли уряд української республіки створить державну владу, коли на кордонах стануть українські збройні сили, які зможуть оборонити край перед новою агресією, а вільний народ самостійно зможе вирішити свою долю, – польський жовнір повернеться в межі Речі Посполитої Польської, виконавши почесне завдання боротьби за волю народів” [21, 141].

У складі польських армій, які наступали на Київ, були українські відділи, сформовані з інтернованих офіцерів і солдатів армії УНР: 6 дивізія увійшла до складу 2-ї армії, в складі 4-ї армії перебувала 3-а дивізія, попередньо реформована в районі Кам’янець-Подільський – Нові Ушиці. До основних українських сил приєдналася армія під командуванням генерала Михайла Омеляновича-Павленка, яка повернулася із Зимового походу [15, 313]. Зустріч відбулася в районі

Ямполья 5 травня 1920 року. Українська армія потребувала відпочинку і концентрувалася в районі Могильова-Подільського неповні три тижні. Після реорганізації армія УНР зайняла фронт: 1-а Запорізька дивізія; 2-а Волинська дивізія; 3-а Залізна дивізія; 4-а Київська дивізія; 5-а Херсонська дивізія. Разом у бойовому розрахунку українська армія налічувала 12 тис. піхотинців, 900 кавалеристів і 28 гармат. 6-а Січова стрілецька дивізія дислокувалася при 3-й польській армії в районі Києва. Разом із групою генерала Михайла Омеляновича-Павленка Дієва армія УНР налічувала майже 20 тис. боєздатного війська. За даними Тадеуша Кшонстка, польська армія мала 44 тис. піхотинців і понад 6 тис. кавалеристів [22, 22].

Протягом короткотривалої, але дуже успішної військової кампанії від більшовиків було звільнено значну частину Правобережної України. 7 травня 1920 року союзницькі армії здобули Київ. Союз із Симоном Петлюрою, військова конвенція і Київський похід 1920 р. були реалізовані, значною мірою, завдяки ініціативі та авторитету Юзефа Пілсудського [19, 1].

Швидкому просуванню польсько-українських військ сприяли також численні антибільшовицькі повстання. Однак населення України загалом не підтримувало союзу Симона Петлюри з поляками. Головною причиною було те, що українські селяни, причому небезпідставно, побоювалися перспективи відновлення польських поміщицьких землеволодінь на Правобережній Україні. Вони не лише ігнорували заклики українських властей вступати до лав Дієвої армії УНР, й свідомо донищували залишки маєтків польських землевласників [2, 285]. Упереджене ставлення українських селян підживлювалося політикою польських військових властей, яка нерідко нагадувала дії окупантів й супроводжувалася арештами, реквізиціями, грабунками, насильствами. Юзеф Пілсудський засуджував таку поведінку, зокрема познанських полків, які перебували в полоні ідейних стереотипів про Україну і українців, сформованих ендецькою пропагандою [3, 29]. “Несоюзницька” поведінка польських солдатів і офіцерів завдавала шкоди передусім стратегічним планам Юзефа Пілсудського, а в підсумку заклала основи їх поразки.

Отже, військово-політичні відносини між Польщею і УНР у 20-х роках минулого століття еволюціонували від взаємного протистояння до співпраці. Серед найважливіших актів цього періоду слід назвати Варшавську угоду, її інтегральну складову – військову конвенцію і спільний польсько-український похід на Київ. Таким чином, у 20-х роках були закладені традиції польсько-української військово-політичної співпраці, які знайшли своє продовження в майбутньому.

Література

1. Винниченко В. Відродження нації. (Історія української революції [марець 1917 р. – грудень 1919 р.] / В. Винниченко. – Частина III. – Репринтне відтворення видання 1920 року. – К., 1990. – 542 с.
2. Гудь Б. Загибель Аркадії. Етносоціальні аспекти українсько-польських конфліктів XIX – першої половини XX століть / Б. Гудь. – Львів, 2006. – 448 с.

3. Гудь Б. Нелегка дорога до порозуміння. До питання генези українсько-польського військово-політичного співробітництва 1917–1921 рр. / Б. Гудь, В. Голубко. – Львів, 1997. – 65 с.
4. Доценко О. Зимовий похід (6.XII.1919 – 6.V.1920) / О. Доценко. – К., 2001. – 375 с.
5. Кедрин І. Соборність. З нагоди 60-річчя Акту 22 січня 1919 року / І. Кедрин // Альманах УНС [Українського Народного Союзу]. У сторіччя народження Симона Петлюри – Джерзі Ситі-Нью-Йорк, 1979. – №69 – С. 43–48.
6. Колянчук О. Українська військова еміграція у Польщі (1920–1939): Дис... канд. іст. наук: 20.02.22 / Державний ун-т “Львівська політехніка”. – Л., 2000. – 204 с.
7. Красівський О. Я. Галичина у першій чверті ХХ ст.: Проблеми польсько-українських стосунків / О. Я. Красівський. – Львів, 2000. – 416 с.
8. Красівський О. Я. Українсько-польські взаємини в 1917–1923 рр. / О. Я. Красівський. – К., 2008. – 544 с.
9. Литвин С. Вбивство Петлюри і ГПУ. До історіографії проблеми / С. Литвин // З архівів ВУЧК–НКВД–КГБ. – 2000. – №2/4. – С. 404–407.
10. Литвин С. Суд історії: Симон Петлюра і Петлюріана / С. Литвин. – К., 2001. – 640 с.
11. Мазепа І. Україна в огні і бурі революції 1917–1921 / Ісаак Мазепа. – К., 2003. – 608 с.
12. Мандзенко К. Петлюра, петлюрівці, петлюрівство. До сторіччя від дня народження Головного отамана Симона Петлюри 1879–1979 / К. Мандзенко // Альманах УНС. У сторіччя народження Симона Петлюри – Джерзі Ситі-Нью Йорк, 1979. – №69. – С. 9–21.
13. Секретное соглашение между правительством Польши и петлюровской директорией украинской независимой республики о признании УНР и сотрудничестве, заключенное 21.IV.1920 г. (фотокопии) // Российский государственный военный архив (РГВА), ф. 461/к, оп. 2, д. 41.
14. Стахів М. Україна в добі Директорії УНР / М. Стахів. – Т. 7. – Вихід із кризи. – Скрантон, 1966. – 431 с.
15. Тинченко Я. Офіцерський корпус Армії Української Народної Республіки (1917–1921) / Я. Тинченко. – К., 2007. – 536 с.
16. Шандрук П. Сила доблесті / П. Шандрук. – Івано-Франківськ, 2008. – 236 с.
17. Шелухін С. Варшавський договір між поляками і С. Петлюрою 21 квітня 1920 року / С. Шелухін. 2-е вид. – Прага, 1926. – 40 с.
18. Bruski J. Petlurowcy. Centrum Państwowe Ukraińskiej Republiki Ludowej na wychodźtwie (1919–1924) / J. Bruski. – Kraków, 2004. – 600 s.
19. Dyspozycja referatu o zagadnieniu prometeuszowskim. Referat opracowuje Szef Ekspozytury 2 na Konferencje u Szefa Oddziału II Sztabu Głównego w dniu 19.11.1937 r. // РГВА, ф. 308/к, оп. 1, д. 40.
20. Gen. Paweł Szandruk. Działania armii Ukraińskiej w wojnie r. 1920 // Biblioteka Polska w Paryżu (BPP), Zespół – Akta Aleksandra Kawałkowskiego (AAK), sygn. 1149.
21. Kawałkowski A. Przyczyny klęski (1964 r.) // BPP, AAK, sygn. 1183.

22. Ksząstek T. Wojna polsko–rosyjska 1919-1920 / T. Ksząstek. – Warszawa, 1995. – 93 s.
23. Opracowanie historyczne na temat historii Ukrainy od 998 do 1931 r., 1931-1933 // Centralne Archiwum Wojskowe (CAW), Zespół – Oddział II Sztabu Głównego (Od. II St. Gł.), sygn. I.303.4.5520.
24. Pisuliński J. Nie tylko Petlura. Kwestia ukraińska w polskiej polityce zagranicznej w latach 1918 – 1922 / J. Pisuliński. – Wrocław, 2006. – 444 s.
25. Potocki R. Idea restytucji Ukraińskiej Republiki Ludowej (1920–1939) / R. Potocki. – Lublin: Instytut Europy Środkowo-Wschodniej, 1999. – 383 s.
26. Tłómaczenie. Ukraińska misja Dyplomatyczna w RPP do wysokiego Rządu RPP. Warszawa, 2.XII.1919 r. // BPP, AAK, sygn. 1144.
27. Ukraińcy. Źródła finansowe rządu URL w 1920 r. // CAW, Od. II St. Gł., sygn. I.303.4.5740.
28. Wiszka E. Emigracja ukraińska w Polsce 1920–1939 / E. Wiszka. – Toruń, 2005. – 752 s.

The article analyzes prerequisites, process and results of the Warsaw Agreement between Poland and the UNR, which was afterwards called “Pilsudskij-Petliura Alliance”. The main result of this period was establishment of the Polish and Ukrainian collaboration traditions, which continued in the future.

Key words: Warsaw Agreement, UNR, S. Petliura, J. Pilsudskij, “Kyiv Campaign”.

В статье проанализировано истоки, процесс и результаты Варшавского договора между Польшей и УНР, позже названного “Союзом Пилсудский–Петлюра”. Главным итогом этого периода было зарождение традиций польско-украинского сотрудничества, имеющих продолжение в будущем.

Ключевые слова: “Варшавский договор”, УНР, Симон Петлюра, Юзеф Пилсудский, “Киевский поход”.